ความรู้และประสบการณ์
จากโครงการทหารพันธุ์ดี

หน่วย ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 32

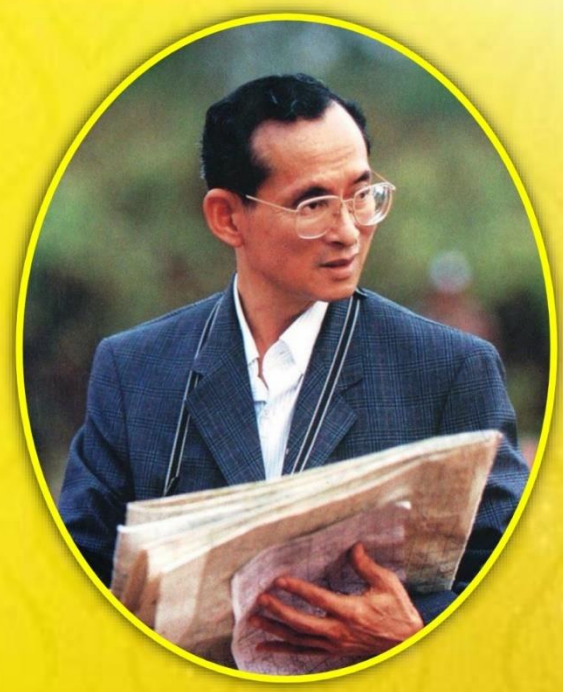

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเสมือนรากฐานของชีวิต
รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน
เปรียบเสมือนเสาเข็ม ที่ถูกตอกรองรับ
บ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้าง
จะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมอง
ไม่เห็นเสาเข็ม และลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป

พระบรมราโชวาทของ พระบาทสมเด็จ พระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
(วารสารชัยพัฒนา ประจำเดือนสิงหาคม ๒๕๔๒)

"การที่ชาติของเราเลี้ยงตนเองได้นี้
เป็นความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่

เพราะไม่ว่าจะเกิดภาวะการณ์เช่นไร เราจะอยู่รอดได้เสมอ
เนื่องจากคนไทยเป็นผู้ผลิต ไม่ใช่จะเป็นเพียงผู้บริโภคเท่านั้น..."

พระราชดำรัส
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๔

เราจะสืบสาน รักษา และต่อยอด
และครองแผ่นดินโดยธรรม
เพื่อประโยชน์สุข
แห่งอาณาราษฎรตลอดไป

พระปฐมบรมราชโองการ
พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐
เมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๒

หน่วยทหารทำโครงการที่ประสบความสำเร็จ คือ
“โครงการทหารพันธุ์ดี”
ไม่ใช่พันธุ์ทหารดีอย่างเดียว พันธุ์ข้าว พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ที่ผลิต
และนำไปมอบให้กับราษฎรที่ประสบภัยต่างๆ ก็ทำได้ดี

พระราชดำรัส สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๓

คำนำ

โครงการทหารพันธุ์ดี ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 32 เป็นโครงการที่พัฒนาต่อยอดจากโครงการเดินตามรอยเท้าพ่อ ค่ายสุรศักดิ์มนตรี โดยเริ่มดำเนินงานตั้งแต่เดือนตุลาคม ปีพุทธศักราช 2557 ขณะนั้น พลตรี วิจักขฐ์ สิริบรรสพ เป็นผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ 32 ส่งเสริมให้กำลังพลพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองด้วยความพอเพียง โดยตระหนักรู้ใน 2 ส่วน คือ การลดค่าใช้จ่ายและการเพิ่มรายได้ ผ่านกิจกรรมภายในโครงการฯ

ในปี 2561 โครงการเดินตามรอยเท้าพ่อ ได้พัฒนาต่อยอดกลายเป็นโครงการทหารพันธุ์ดี ค่ายสุรศักดิ์มนตรี โดยมีหน่วย ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 32 เป็นหน่วยร่วมโครงการ มีวัตถุประสงค์คือ “การสร้างคน ให้กลับไปสร้างชุมชน“ โดยจัดกิจกรรมในพื้นที่โครงการให้เป็นสถานที่ฝึกและเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริงผ่านกระบวนการ leaning by doing (การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง) ให้แก่ทหารกองประจำการที่มีความสนใจและมีพื้นฐานในการทำอาชีพเกษตรกรรม และประชาชนทั่วไปที่สนใจเข้าศึกษาดูงาน สามารถนำกลับไปทำที่บ้านตนเองแล้วกระจายสู่ชุมชน

โดยโครงการทหารพันธุ์ดี ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 32 เป็นแหล่งเรียนรู้การทำเกษตรครบวงจรทั้งการปลูกพืชและการเลี้ยงสัตว์ เป็นเป็นสถานที่ฝึกและเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริงผ่านกระบวนการ leaning by doing (การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง) เพื่อ “การสร้างคน ให้กลับไปสร้างชุมชน” หน่วยได้ดำเนินการคัดเลือกทหารกองประจำการที่สมัครใจ มีความสนใจและมีพื้นฐานในการทำอาชีพเกษตรกรรม เข้าปฏิบัติงานในโครงการฯ จัดให้เข้ารับการอบรมจากสถานที่ต่าง ๆ เช่น ศูนย์พัฒนาพันธุ์พืชจักรพันธ์เพ็ญศิริ จังหวัดเชียงราย และ โครงการ Young Smart Famer โดยกระทรวงกลาโหมร่วมกับกรมวิชาการเกษตร อีกทั้งเชิญส่วนราชการในพื้นที่ให้ความรู้เพิ่มเติมให้แก่ทหารกองประจำการ อาทิเช่น กรมวิชาการเกษตร, สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัด, เกษตรจังหวัด, และ ปศุสัตว์จังหวัด เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของโครงการทหารพันธุ์ดี

1. นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนารถบพิตร มาปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

2. ดำเนินการด้วยวิธีกสิกรรมธรรมชาติ ได้แก่ เกษตรปลอดภัย , การปศุสัตว์ เป็นต้น

3. ส่งเสริมให้ข้าราชการทหาร, ครอบครัว และทหารกองประจำการ สามารถผลิตอาหารที่ปลอดภัยสำหรับบริโภค รวมถึงนำไปขายเพื่อลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้

4. เป็นศูนย์การเรียนรู้การดำเนินการด้วยกสิกรรมธรรมชาติ ร่วมกับศูนย์พัฒนาพันธุ์พืชจักรพันธ์เพ็ญศิริ ให้กับราษฎรในพื้นที่ ในรูปแบบ Learning by Doing

5. ราษฎรที่เข้ามาเรียนรู้ ในศูนย์การเรียนรู้โครงการทหารพันธุ์ดี จะได้นำองค์ความรู้ไปขยายผลแก่เพื่อน พี่ น้อง ในหมู่บ้าน เพื่อให้มีอาหารที่ปลอดภัยสำหรับบริโภคและจำหน่าย

6. เมล็ดพันธุ์ผักพื้นเมือง จากแปลงผักปลอดภัยที่ผลิตได้ ส่วนหนึ่งเจ้าหน้าที่ในโครงการฯ จะได้นำมาเพาะกล้า เพื่อนำไปปลูกเป็นผักปลอดภัยจำหน่ายเป็นรายได้ต่อไป

“ความรู้ และประสบการณ์ จากโครงการทหารพันธุ์ดี ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 32” เล่มนี้ จึงจัดทำขึ้นเพื่อ แชร์ประสบการณ์และนำองค์ความรู้ในการทำการเกษตร และการปศุสัตว์ ปลูกผักปลอดภัย และมีแหล่งอาหารที่ปลอดภัยไว้เพื่อบริโภค จะมีผลผลิตจากโครงการฯ เช่น ผักปลอกภัย เพื่อบริโภครวมทั้งจำหน่ายเพิ่มรายได้ให้แก่ทหารพันธุ์ดีและครอบครัว สามารถขยายผลการปลูกผักปลอดภัย, การเลี้ยงสัตว์ที่ปลอดภัยสู่ชุมชนท้องถิ่นของทหารพันธุ์ดี และประชาชนที่เข้ามาเรียนรู้ในโครงการฯ สร้างความรัก ความผูกพันระหว่างกองทัพ, หน่วยทหาร, ทหารกองประจำการ, ราษฎรที่เข้ามาเรียนรู้ และชุมชนที่ขยายผลโครงการทหารพันธุ์ดี

พันเอก ชรินทร์ สุวรรณะ
(ชรินทร์ สุวรรณะ)
ผู้บังคับศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 32
1 มีนาคม 2566

สารบัญ

	หน้า
พระบรมราโชวาทของในหลวงรัชกาลที่ 9 และพระราชดำรัส ของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์	1
พระปฐมบรมราชโองการ ในหลวงรัชกาลที่ 10	2
พระราชดำรัส ของ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ	3
คำนำ	4 - 5
สารบัญ	6
บทที่ 1 : ความเป็นมาของโครงการ	7
- โครงการเลี้ยงแพะพระราชทาน พันธ์แบล็คเบงกอล และโครงการทหารพันธุ์ดี	7
- หน่วยงานผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการ	8
- สถานที่ตั้งของโครงการ	9
บทที่ 2 : ข้อมูลในโครงการทหารพันธุ์ดี	10
- ด้านการเกษตร	10
- ด้านการปศุสัตว์	18
- การขยายผลโครงการทหารพันธุ์ดี	26
บทที่ 3 : บทสรุปและข้อเสนอแนะ	29
- บทสรุปของโครงการ	29
- ข้อเสนอแนะ	33
บรรณานุกรม	34
รายชื่อผู้เขียน	35 - 36

บทที่ 1 ความเป็นมาของโครงการ

1.1 ความเป็นมาของโครงการ : ประกอบด้วยกันอยู่ 2 โครงการ ได้แก่ โครงการเลี้ยงแพะพระราชทานพันธ์แบล็คเบงกอล และ โครงการทหารพันธุ์ดี ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 32 โดยมีรายละเอียดโครงการดังนี้

1.1.1 โครงการเลี้ยงแพะพระราชทาน พันธ์แบล็คเบงกอล หลังจากการรับเสด็จ เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2561 ได้รับ พระกระแสรับสั่งให้ดำเนินการโครงการเลี้ยงแพะพระราชทาน พันธุ์แบล็คเบงกอล ในพื้นที่ มณฑลทหารบกที่ 32 ต่อมา พลโท วิจักขฐ์ สิริบรรสพ แม่ทัพภาคที่ 3 ในขณะนั้น ได้มอบเงินเพื่อสร้างโรงเรือนเลี้ยงแพะ จำนวน 150,000 บาท ขนาด กว้าง 6 เมตร ยาว 10 เมตร สูง 5 เมตร สามารถรองรับแพะได้จำนวน 32 ตัว เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2562 ได้รับแพะพระราชทาน จากโครงการเลี้ยงแพะพระราชทานพันธุ์แบล็คเบงกอล มูลนิธิชัยพัฒนา อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เป็นแพะเพศผู้ พ่อพันธุ์ จำนวน 2 ตัว เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2562 ได้รับแพะพระราชทาน เพศเมีย แม่พันธุ์ จำนวน 4 ตัว เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2564 ได้รับแพะพระราชทาน จาก กองพันส่งกำลังและบริการที่ 23 กองบัญชาการช่วยรบที่ 3 จังหวัดพิษณุโลก เพศผู้ จำนวน 10 ตัว ปัจจุบันมีแพะในโครงการทั้งหมด 31 ตัว แบ่งเป็น เพศ ผู้ 23 ตัว เพศเมีย 8 ตัว เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2565 โครงการเลี้ยงแพะพระราชทาน ได้รับการรับรอง ฟาร์มที่มีระบบป้องกันโรคและการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม จากกรมปศุสัตว์ เป็นที่เรียบร้อย แหล่งอาหาร โครงการฯ ได้ดำเนินการปลูกหญ้าเนเปียร์ จำนวน 2 ไร่ ปล่อยให้แพะได้แทะเล็มหญ้า บริเวณ พื้นที่ปล่อยแพะ และได้รับการสนับสนุนหญ้าแห้งแพงโกล่า จากศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์ จังหวัดลำปาง โดยได้รับคำแนะนำและสนับสนุนในการให้ยาถ่ายพยาธิและยาบำรุง จาก สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดลำปาง

1.1.2 โครงการทหารพันธุ์ดี ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 32 การดำเนินการ ที่ผ่านมา กิจกรรม ปลูกผักตามวิถีศรีเขลางค์นคร ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยผักส่วนใหญ่จะเป็นผักกับลาบ จำนวน 13 ชนิดและผักพื้นบ้านต่าง ๆ นา ๆ จำนวน 26 ชนิด ได้แก่ ผักแปม ดีปลากั้ง ขลู่ มะปินซาอุ เทียนแกลบ สันพร้าหอม ผักแพว โหรพา กระถิน เป็นต้น ในเนื้อที่ 2 ไร่ 79 ตารางวา การลดรายจ่ายและสร้างรายได้ให้กับ ทหารพันธุ์ดี โดยการนำผลผลิตทางการเกษตรของโครงการออกจำหน่ายให้กับพี่น้องประชนชน กำลังพล และชุมชนรอบค่าย ทุกวัน พุธและวันศุกร์ เป็นจำนวนผักทั้งหมด 700.2 กิโลกรัม เป็นเงินจำนวน 22,150 บาท

1.2 หน่วยงานผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการ

- ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 32
- สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดลำปาง
- ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์จังหวัดลำปาง
- เกษตรจังหวัดลำปาง
- สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดลำปาง
- ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรลำปาง
- สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 13 ลำปาง
- อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน
- สถานีสาธิตและถ่ายทอดเกษตร ป่าไม้ สิ่งแวดล้อมในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ บ้านแปกแซม ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่
- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตเหมืองแม่เมาะ
- บริษัท ปูนซีเมนต์ไทย. (ลำปาง) จำกัด
- บริษัท CPAC Slolutain Center – ลำปาง

1.3 สถานที่ตั้งของโครงการ : ณ บ้านเลขที่ 1 ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52000 (โครงการอ่างเก็บน้ำแก้มลิง) พื่นที่ค่ายสุรศักดิ์มนตรี เขต 2

แผนผังพื้นที่ดำเนินงาน โครงการทหารพันธุ์ดี

แผนผังพื้นที่ดำเนินงาน โครงการเลี้ยงแพะพระราชทาน

บทที่ 2 ข้อมูลในโครงการทหารพันธุ์ดี

2.1 ด้านการเกษตร

สอนทหารพันธุ์ดีให้มีความรู้ในด้านทำการเกษตร ในเรื่องการเตรียมดิน เตรียมแปลงเพาะปลูก การผสมดินเพาะกล้า การเพาะพันธุ์ การดูและกล้าพันธุ์ การแยกกล้าพันธุ์ลงถุงดำ การปลูกเตรียมแปลงที่เตรียมไว้ การดูแลรักษา การกำจัดโรคพืชและแมลงโดยใช้สมุนไพรและพ่นน้ำส้มควันไม้ ใส้เดือยฝอยและเชื้อไวรัส ที่ได้รับการสนับสนุนมาจาก ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรจังหวัดลำปาง และยังสอนในเรื่องการทำปุ๋ยหมักไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยหมักจากเศษใบไม้ หรือปุ๋ยหมักจากมูลแพะ และยังสามารถทำปุ๋ยหมักได้อีกด้วย สอนการทำน้ำหมักชีวภาพจากหน่อกล้วย เพื่อไว้ใช้ในโครงการได้และให้ความรู้ในเรื่องดูแล การเจริญเติบโตของพืชที่ปลูกในแปลง สอนในเรื่องการเก็บผลิตเพื่อการจำหน่าย จำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรให้ ประชาชน รวมทั้งการทำบัญชี รายรับ รายจ่าย ผลผลิตที่ได้ สามารถลดรายจ่ายไว้ เป็นอย่างดี และยังสอนในการสร้างธนาคารน้ำ ประโยชน์ธนาคารน้ำ

2.1.1 ดีปลากั้ง

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ ไม้พุ่มสูง 50 - 150 เซนติเมตร ลำต้นตั้งตรงใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามแผ่นใบรูปรีแกมรูปขอบขนาน ยาว 8 - 16เซนติเมตร กว้าง 3 - 5เซนติเมตร ปลายใบเรียว แหลม โคนใบรูปลิ่ม ขอบใบเรียบ ก้านใบ ยาว 1 - 3 เซนติเมตร ดอกช่อแบบช่อเชิงลด ออกที่ปลายยอด ดอกสมบูรณ์เพศ กลีบเลี้ยงสีเขียว รูประฆัง ยาว 5 มิลลิเมตร กลีบ ดอกสีม่วงแกมแดง เชื่อมกันเป็นรูปคนโท ส่วนหลอดกลีบพองออกด้านเดียว ส่วน ปลายแยกเป็น 5 แฉกผลแบบ ผลแห้งแตก ยาว 2.5 - 3.5 เซนติเมตร

ถิ่นกำเนิด : มีถิ่นกำเนิดในเอเชียเขตร้อน และทางตอนใต้จนถึงตอนกลางของประเทศจีน และแพร่กระจายไปยัง มอริเชียส เรอูนียง และหมู่เกาะวินด์ เวิร์ด

การใช้ประโยชน์ : ยาสมุนไพรพื้นบ้านจังหวัดอุบลราชธานีใช้ลำต้นต้มน้ำดื่ม ขับปัสสาวะ พืชผักสวนครัวอีกชนิดที่มีดอกสวยงามมาก ยอดอ่อนรับประทานเป็นผักแกล้ม กับน้ำพริกทางเหนือใช้ทานกับลาบ

ส่วนที่นำมาใช้ : ยอดอ่อนใช้รับประทานเป็นผักแกล้มกับน้ำพริกและลาบได้ - ใบมีรสขมหวาน มีสรรพคุณช่วยคลายเครียด แก้เบาหวาน - ยอดใช้นึ่งรับประทานเป็นยาแก้ปวดหลัง (ยอดอ่อน) - ยอดอ่อนมีรสขมอ่อน ๆ ใช้รับประทานเป็นอาหาร มีสรรพคุณช่วยทำให้เจริญอาหาร (ยอดอ่อน)

การขยายพันธุ์ : เพาะเมล็ด โดยการเพาะเมล็ดในกระบะขี้เถ้าแกลบประมาณ 45 วัน นำต้นกล้าที่ได้ ปลูกเพาะต้นดีปลากั้ง เพาะชำโดยใช้ดิน 2 ส่วน ขี้เถ้าแกลบ 1 ส่วน เปลือกมะพร้าว 1 ส่วน ค่า PH ประมาณ 5 เมื่อต้นกล้าเจริญเติบโตได้ 60 วัน จึงนำลงแปลงปลูกกลางแจ้ง โดยทำด้วยไม้ไผ่ หรือปลูกร่วมกับไม้ยืนต้นในกระบวนการเกษตร เช่น ไผ่ สัก ปอสา หรือไม้ผลอื่นๆ พื้นที่ปลูกควรอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเล 300 - 900 เมตร - ตอนกิ่ง เริ่มต้นด้วยการเลือกกิ่งของที่แก่เติมที่จากนั้นปลอกเปลือกชั้นนอกของต้นออกเป็นระยะ 5 - 10 เซนติเมตร จากนั้นทาน้ำยาเร่งรากจากนั้นห่อด้วย กากมะพร้าวผสมด้วยขุยมะพร้าว ดินปลูกต้นไม้จากนั้นห่อด้วยพลาสติกรัดให้เรียบเรียบจากนั้นรดน้ำจากนั้นรอรากงอกพร้อมปลูก -ปักชำ นำเถาที่มีข้อมาปักชำในกระบะ หรือถุงที่บรรจุขี้เถ้าแกลบ เมื่อเถาแตกรากและยอดแข็งแรงดีแล้ว จึงนำลงแปลงปลูกต่อไป

การกระจายพันธุ์ : พบตามป่าดิบแล้งใกล้ลำธาร ที่ความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 200 เมตร

ช่วงเวลามีดอกและผล : ออกดอกและติดผลเป็นช่วงตลอดทั้งปี

ข้อควรระวัง : คนที่มีน้ำตาลในเลือดต่ำ ความดันโลหิตต่ำ ผู้ป่วยโรคตับ โรคไต หญิงตั้งครรภ์หรือวางแผนจะตั้งครรภ์และหญิงให้นมบุตร ไม่ควรรับประทานดีปลากั้ง - ผู้ป่วยโรคเบาหวาน และผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ไม่ควรรับประทานดีปลากั้ง แทนยา หรือหยุดยาแผนปัจจุบันแล้วมาทานหนานเฉาเหว่ยอย่างเดียว โดยเฉพาะคนที่ควบคุมโรคได้ดีอยู่แล้ว เพราะจะทำให้น้ำตาลต่ำและความดันตกจนเป็นอันตรายได้ แต่สามารถทานดีปลากั้ง เพื่อบำรุงร่างกายเป็นครั้งคราวได้ - หากรับประทานดีปลากั้ง แล้วมีอาการหน้ามืดใจสั่น เหงื่อออกมาก หมดแรง ให้หยุดรับประทานแล้วไปพบแพทย์ทันที - ดีปลากั้ง อาจมีพิษต่ออัณฑะ ชายวัยเจริญพันธุ์จึงไม่ควรรับประทานดีปลากั้ง ติดต่อกันเป็นเวลานาน - ห้ามใช้กับผู้ป่วยที่ใช้ยาละลายลิ่มเลือดเพราะอาจจะเสริมฤทธิ์ของยาทำให้เลือดออกได้ง่ายขึ้น - ไม่แนะนำให้รับประทานทุกวันหรือรับประทานต่อเนื่องเพราะเป็นยารสเย็นซึ่งจะส่งผลต่อระบบย่อยอาหาร ทำให้ท้องอืดง่าย มือเท้าเย็น อ่อนเปลี้ยเพลียแรง

2.1.2 มะตูมซาอุ

เป็นพืชที่นำเข้ามาประเทศไทยมานาน ในช่วงที่คนไทยเริ่มไปทำงานตะวันออกกลาง และนำกลับเข้าปลูกในประเทศไทยแถบอิสาน จนคนอิสานรู้จักกันดีใช้เป็นผักแกล้มลาบ ที่เรียกว่ามะตูมซาอุ เพราะเอาติดกลับมาจากประเทศซาอุดิอาระเบีย และ มีกลิ่นคล้ายมะตูม ปัจจุบัน มะตูมซาอุมีการเรียกชื่อกันมาหลากหลาย เช่น มะตูมแขก สะเดามาเลย์ สะเดาบาเรน ต่างประเทศรู้จักในชื่อ Brazilian pepper tree, Florida holly, Christmas berry หรือ Pepper tree

มะตูมซาอุ เป็นพืชพื้นเมืองของอเมริกาใต้ อาร์เจนตินา ปารากวัย และ บราซิล คนไทยเรียกชื่อว่า มะตูม เพราะมีกลิ่นคล้ายมะตูม หรือเรียกว่าสะเดา เพราะใบคล้ายสะเดา แต่ในทางพฤกษศาสตร์แล้ว มะตูมซาอุ ไม่ได้เป็นพืชวงศ์เดียวกับมะตูม หรือสะเดา แต่อย่างใด ที่จริงแล้วมะตูมซาอุ เป็นพืชวงศ์เดียวกับมะม่วง (วงศ์ Anacardiaceae) และมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Schinus terebinthifolius Raddi* ลักษณะเป็นไม้พุ่มขนาดใหญ่ หรือไม้ต้นขนาดเล็ก สูงได้ถึง 10 เมตร แตกกิ่งก้านเป็นพุ่ม ใบประกอบแบบขนนกชั้นเดียว ใบอ่อนมีสีแดง ใบย่อยขอบหยัก ขอบเป็นหนามสั้นๆ กว้างยาวประมาณ 2.5 x 5 เซนติเมตร ดอกช่อ ยาวประมาณ 15 เซนติเมตร ดอกแยกเพศ อยู่ต่างต้น ดอกย่อยขนาดเล็ก สีขาวนวล ออกดอกทั้งปี ผลชนิดมีเนื้อแบบ drupe ผลอ่อนสีเขียวและเมื่อแก่เปลี่ยนเป็นสีแดงเข้ม และเปลือกแห้ง ติดเมล็ดคล้ายพริกไทย มีรสเผ็ดร้อน ชาวอเมริกาใต้ใช้ผลแทนพริกไทย

ประโยชน์มะตูมซาอุ

ใบมะตูมซาอุ ไม่มีรายงานเรื่องสารอาหาร แต่จากลักษณะความกรอบ มันของใบ ทำให้การรับประทานใบมะตูมซาอุแบบดิบๆ น่าจะมีกากเส้นใยอาหารประเภทไม่ละลายน้ำในปริมาณสูง ซึ่งเมื่อรับประทานแล้วมีกากมากทำให้ขับถ่ายได้ดี การใช้ยาแบบพื้นบ้านของประเทศทางอเมริกาใต้ ก็มีหลากหลาย เช่น ชาชงใบใช้รักษาอาการปวดข้อ และสูดดมรักษาหวัด ลดความดันโลหิต และ อาการซึมเศร้า ใบต้มน้ำรักษาอาการประจำเดือนไม่ปกติ ชาชงทำจากเปลือกต้น เป็นยาระบาย ยางเป็นยาระบาย และขับปัสสาวะ ทั้งต้นหรือ น้ำมันและชัน (oleoresin) ใช้เป็นยาฆ่าเชื้อสำหรับทาแผลภายนอก รักษาแผล ห้ามเลือด แก้ปวดฟัน มีรายงานวิจัยเกี่ยวกับฤทธิ์ของส่วนต่างๆของมะตูมซาอุหลายอย่าง เช่น สารสกัดใบลดอาการปวด และลดความดันโลหิต เมื่อทดลองในสุนัขและหนู น้ำมันหอมระเหยจากใบและ เปลือกต้น มีฤทธิ์ฆ่าเชื้อโรคและเชื้อราบางชนิด เปลือกต้น สกัดด้วยแอลกอฮอล์สมานแผลในทางเดินอาหาร สารสกัดจากส่วนผลลดความดันโลหิตได้เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การกินมะตูมซาอุ แนะนำให้ใช้เป็นอาหารเท่านั้น เพราะไม่มีประสบการณ์การใช้เป็นยาในประเทศไทย และงานวิจัยที่กล่าวมาก็เป็นทดลองในสัตว์ ขนาดวิธีใช้ รวมถึงความเป็นพิษยังไม่ชัดเจน

ใบมะตูมซาอุ

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า มะตูมซาอุ เป็นพืชวงศ์เดียวกับมะม่วง พืชในวงศ์นี้มีทั้งพืชที่รับประทานได้ใช้เป็นผักได้แก่ ยอดมะม่วงหิมพานต์ มะม่วง และพืชที่เป็นพิษ เช่น รักหลวง เนื่องจากมีสารที่มีฤทธิ์เป็นกรด เช่น urushiol และ cardol เป็นต้น พืชในวงศ์นี้ส่วนใหญ่พบสารที่เป็นกรดในน้ำยางใสจากใบและลำต้น แต่ความเป็นพิษมากน้อยต่างกัน ขึ้นอยู่กับชนิดและปริมาณของสารที่พบ จะเห็นได้ว่า ยางมะม่วง ก็มีสารกลุ่มนี้แต่พบความเป็นพิษน้อยมาก เรายังกินมะม่วงโดยเฉพาะมะม่วงดิบ หรือกินยอดมะม่วงหิมพานต์ดิบได้ จากรายงานวิจัยและบทความของต่างประเทศ ยางของมะตูมซาอุ มีสาร urushiol และ cardol เช่นเดียวกัน แต่ความเป็นพิษต่ำ อย่างไรก็ดียางก็อาจทำให้เกิด การแพ้ แบบเป็นผื่นแดง อักเสบ บวม จากการสัมผัสได้เช่นเดียวกัน ส่วนดอกและผลอาจทำให้ระคายเคืองทางเดินหายใจ การกินผลอาจทำให้อาเจียน มีรายงานว่าในเมล็ดมีสารกลุ่ม triterpene ที่ทำให้ระคายเคืองทางเดินอาหาร ท้องเสีย และ อาเจียน เป็นอันตรายกับนก อาจทำให้นกที่กินผลไม้นี้เข้าไปเป็นอัมพาต แต่ข้อมูลจากบางแหล่งระบุว่าไม่เป็นอันตรายต่อนก นอกจากนี้ การทำลายซากส่วนของพืชเมื่อตัดแต่งกิ่งห้ามใช้วิธีเผา เพราะจะทำให้เกิดกลิ่น ควันที่ระคายเคือง รายงานความเป็นพิษเหล่านี้เป็นไม่เคยพบรายงานความเป็นพิษ ในประเทศไทย เนื่องจากเป็นพืชวงศ์เดียวกับมะม่วง

มีสารอยู่ในกลุ่มเดียวกัน จึงตั้งข้อสังเกตได้ว่า ถ้าแพ้ยางมะม่วง ก็น่าจะแพ้ยางของต้นนี้ได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น หากคนที่ยังไม่เคยกินมะตูมซาอุ แต่กังวลว่า ตนเองจะแพ้หรือไม่ ให้สังเกตุจากการแพ้ยางมะม่วง จากการทานมะม่วงดิบ หรือมะม่วงอ่อน ถ้ามีความรู้สึกคัน แสบ ริมฝีปาก บางครั้งผิวไหม้ ทำให้ขอบริมฝีปากกลายเป็นสีดำ นั่นเป็นลักษณะที่แพ้ยางมะม่วง ซึ่งก็ต้องหลีกเลี่ยงไม่กิน ไม่สัมผัส อย่างไรก็ดี สำหรับเคยรับประทานพืชชนิดนี้แล้วแล้วมีอาการแสบปาก คันคอ ก็คืออาการแสดงของการระคายเคืองที่เกิดจากยางได้เช่นเดียวกัน สำหรับคนที่ไม่เคยมีอาการดังกล่าว ก็สามารถรับประทานได้ โดยใช้เฉพาะส่วนใบ และยอดอ่อนเท่านั้น การรับประทานเป็นผักสด ให้ล้างและแช่น้ำจนยางออกมากที่สุด และให้รับประทานพอควรไม่มากเกินไป สรุปได้ว่าการกินใบมะตูมซาอุแบบสด จะทำให้เพิ่มกากใยอาหาร ขับถ่ายได้ดี แต่ควรระวังในการสัมผัสยาง โดยล้างผักให้สะอาด และแช่น้ำนานๆก่อนนำมารับประทาน

การปลูก

เตรียมดินประมาณ 1 สัปดาห์ โรยด้วยปูนขาว เตรียมหลุมกว้าง 30 x 30 เซนติเมตร ระยะห่างระหว่างหลุม 80 เซนติเมตร นำกิ่งพันธุ์ที่ตอนมาแล้วลงปลูก ดินร่วนปนทราย ต้องการน้ำมาก ชอบแดดจัด

2.1.3 พริกขี้หนูหัวเรือ

พริก เป็นผักอีกชนิดหนึ่งที่มีศักยภาพสูง และมีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจของประเทศไทย มีการปลูกอย่างแพร่หลายทั่วทุกภาคของประเทศ คาดว่าพื้นที่ปลูกพริกของเกษตรกรไทยในปัจจุบันนี้มีรวมทั้งสิ้น 584,564 ไร่ รูปแบบของการใช้ประโยชน์จากพริกมีมากมาย ทั้งเพื่อการบริโภคสด ผลิตเป็นพริกแห้งหรือพริกป่น รวมถึงผลิตภัณฑ์แปรรูปอื่นๆ นอกจากนั้น ยังใช้เป็นส่วนประกอบของยารักษาโรคบางชนิด

การปลูกพริก ไม่ควรปลูกเกิน วันที่ 15 กันยายน หลังเตรียมดินดีแล้ว พร้อมปรับสภาพดินโดยใส่ปูนขาวโดโลไมท์ อัตรา 20-25 กิโลกรัม/ไร่ ก่อนปลูกรองพื้นด้วยปุ๋ยหมักแห้ง อัตรา 150 - 200 กิโลกรัม/ไร่ (ผสมปุ๋ยหมักแห้ง 100 กิโลกรัม + เชื้อสด 4 ถุง ถุงละ 250 กรัม + รำ 5 กิโลกรัม) ซึ่งเกษตรกรที่นิยมปลูกแบบปักดำกดรากลงในดิน จะทำให้โคนต้นกล้าพริกช้ำง่าย ต้นกล้าจึงต้องใช้เวลาฟื้นตัวนาน ถ้าต้องการให้ต้นกล้าดูดอาหาร แตกกิ่งได้เร็วขึ้น ควรปลูกแบบหลุม และยกร่องเพื่อป้องกันน้ำขัง ในหลุมรองพื้นด้วยปุ๋ยหมักแห้ง (ผสมปุ๋ยหมักแห้ง 100 กิโลกรัม+ เชื้อสด 4 ถุง ถุงละ 250 กรัม + รำ 5 กิโลกรัม) อัตราหลุมละ 100 กรัม ก่อนปลูกแช่รากพริกด้วยเชื้อสด 4 ถุง ถุงละ 250 กรัม ละลายในน้ำ 100 ลิตร แช่นาน 30 นาที จนกว่าจะปลูกเสร็จ (ถ้าปลูกไม่เสร็จให้ละลายเชื้อใหม่อย่าแช่รากทิ้งไว้)พริกขี้หนูหัวเรือ เป็นที่ต้องการของตลาดการปลูกแบบหลุมเมื่อรากฟื้นตัวจะดูดอาหารได้ทันที และป้องกันโรครากเน่าและโคนเน่าด้วย ซึ่งในฤดูฝนเสี่ยงต่อโรคในดินหลายชนิด ควรฉีดสารป้องกันกำจัดโรคและแมลงเป็นระยะๆ หรือตามความเหมาะสมในแต่ละช่วงของการเจริญเติบโตของพริก

การดูแลรักษาพริกขี่หนูหัวเรือพันธุ์ใหม่ หลังปลูก 15 วัน พ่นน้ำหมักชีวภาพ สูตรบำรุงต้น อัตรา 2 - 3 ช้อนแกง/น้ำ 20 ลิตร (พ่นทุก 7 - 10 วัน จนออกดอก) พ่นน้ำหมักชีวภาพ สูตรบำรุงผล อัตรา 2 - 3 ช้อนแกง/น้ำ 20 ลิตร (พ่นทุก 7 - 10 วัน จนถึงเก็บเกี่ยว) พ่นแคลเซียมไนเตรต (15 - 0 - 0) อัตรา 30 กรัม/น้ำ 20 ลิตร ในช่วงติดผลเล็กเพื่อแก้ปัญหาเกิดผลนิ่ม ปลายผลเหี่ยวเนื่องจากการขาดธาตุแคลเซียม และป้องกันไม่ให้เชื้อราที่เป็นสาเหตุโรคกุ้งแห้งเข้าทำลายซ้ำ พ่นสปอร์เชื้อสด 4 ถุง ถุงละ 250 กรัม + น้ำ 200 ลิตร ร่วมกับน้ำหมักชีวภาพทุก 1 เดือน ถ้ามีไร โรค แมลงศัตรูทำลายให้ใช้สารเคมีตามความเหมาะสมหรือพ่นสลับกับน้ำหมักสมุนไพร

พริก เป็นพืชที่ไม่ต้องการน้ำมากเกินไป ฉะนั้น ก่อนให้น้ำควรตรวจดูดินบริเวณโคนต้น ดังนี้ ในดินร่วนปนทราย ทำโดยกวาดดินออกประมาณ 1 นิ้ว แล้วขุดเอาดินประมาณ 1 กำมือ บีบแล้วคลายออก จากนั้นตรวจดูดินหลังจากคลายแล้ว ถ้าดินมีความชื้นน้อยไป ก้อนดินมีความชื้นน้อยไป ก้อนดินจะแตกหลังคลายมือออก ถ้าดินมีความชื้นพอเหมาะจะจับตัวเป็นก้อน และถ้าดินมีความชื้นสูงเกินไป จะมีน้ำไหลออกมาตามช่องนิ้วมือ

ในสภาพดินเหนียว การตรวจสอบความชื้นแตกต่างไปจากสภาพดินทราย ทำโดยนำเอาดินที่จะตรวจสอบมาปั้นเป็นแท่งยาวคล้ายดินสอ ให้มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ½ เซนติเมตร ถ้าไม่สามารถปั้นได้ แสดงว่าความชื้นน้อยไป ถ้าปั้นได้แต่ขาดเป็นช่วงๆ แสดงว่าความชื้นพอเหมาะ ถ้าปั้นได้แต่ไม่มีการขาด แสดงว่าความชื้นสูงไป ทั้งในดินร่วนปนทรายและดินเหนียว ถ้ามีความชื้นสูงเกินไป ให้แก้ไขโดยการพรวนดิน ซึ่งจะช่วยให้น้ำระเหยออกจากดินได้ ส่วนในกรณีที่ดินแห้งเกินไป และไม่อาจให้น้ำได้ ก็ควรใช้วัตถุคลุมดิน เช่น ฟางข้าว เปลือกถั่ว ต้นถั่ว หรือใช้พลาสติกคลุมแปลง เป็นต้น ซึ่งจะช่วยรักษาความชื้นในดินได้เป็นอย่างดี อีกทั้งเป็นการป้องกันวัชพืชไม่ให้ขึ้นด้วย การกำจัดวัชพืชและการพรวนดินหลังจากปลูกพริกแล้ว เมื่อพริกมีอายุประมาณ 20 วัน ควรกำจัดวัชพืชที่งอกขึ้นมาและถ้าตรวจพบว่า พื้นที่ปลูกพริกดินจับตัวกันแน่นก็ให้พรวนดิน เพราะถ้าดินแน่นจะทำให้พริกแคระแกร็นได้, การให้ปุ๋ย ระยะ 1 เดือนแรก ก็ให้ทางดินร่วมกับทางใบเป็นหลัก โดยการให้ทางดิน ก็ให้สูตร 46-0-0 สลับกับ 15-0-0 หรือ 15-15-15 ในเดือนแรก ในอัตรา 5 กิโลกรัมต่อไร่/ครั้ง แต่ไม่เกิน 10 กิโลกรัม ต่อไร่/ครั้ง ห่างกัน 7 วัน ส่วนทางใบ ใช้สูตร 21-21-21 สลับ 30-20-10 เพื่อเร่งการเจริญเติบโต ในอัตรา 10 กรัม/น้ำ 20 ลิตร ระยะเดือนที่ 2-3 ระยะนี้พริกมีอายุ 30-90 วัน ซึ่งมีการติดผลของพริกในชุดแรก ธาตุอาหารทางดินและทางใบยังจำเป็นเหมือนเดิม ทางดิน ใช้สูตร 15-15-15 สลับ 13-13-21 ส่วนทางใบ ใช้สูตร 15-0-0 เพื่อเพิ่มธาตุแคลเซียมในช่วงติดผลเล็ก ในอัตรา 30 กรัม/น้ำ 20 ลิตร ระยะเดือนที่ 4-6 ระยะนี้ พริกมีอายุ 120-180 วัน ซึ่งมีการเก็บผลผลิตของพริกในชุดแรกเก็บได้มาก ธาตุอาหารทางดินและทางใบยังจำเป็นเหมือนเดิม ทางดิน ใช้สูตร 15-15-15 สลับ 13-13-21 ร่วมกับปุ๋ยหมักแห้งผสมเชื้อไตรโคเดอร์มาสด

อัตรา 1 : 25 ส่วนทางใบ ใช้สูตร 21-21-21 สลับ 10-20-30 ในอัตรา 30 กรัม/น้ำ 20 ลิตร ให้ปุ๋ยทุกครั้งหลังเก็บผลผลิตจำหน่าย การเก็บเกี่ยว จะเริ่มทำได้เมื่อพริกอายุ 90 วัน หรือประมาณ 3 เดือน เด็ดทีละผล โดยจิกเด็ดที่รอยต่อก้านผลกับกิ่ง ระยะเวลาการเก็บเกี่ยวขึ้นอยู่กับชนิดและความสมบูรณ์ของต้นพริกเอง

เริ่มเก็บพริกได้ 90 วัน หลังย้ายกล้าปลูก

การทำปุ๋ยหมักแห้ง

ปุ๋ยคอก 3 ส่วน + แกลบดิบเก่า 3 ส่วน + แกลบดำ 1 ส่วน + กากน้ำตาลและน้ำหมักชีวภาพ

1. ปุ๋ยคอก 400 กิโลกรัม + แกลบดิบเก่า 100 กิโลกรัม + รำอ่อน 30 กิโลกรัม + กากน้ำตาลและน้ำหมักชีวภาพ

2. ปุ๋ยคอก 3 ส่วน + กากถั่วเหลือง 3 ส่วน + แกลบดิบเก่า 2 ส่วน + แกลบดำ 1 ส่วน + กากน้ำตาลและน้ำหมักชีวภาพ (10 ลิตร ต่อปุ๋ยหมัก 100 กิโลกรัม

3. ปุ๋ยคอก 3 ส่วน + กากตะกอนอ้อย 2 ส่วน + แกลบดิบเก่า 2 ส่วน + แกลบดำ 1 ส่วน + กากน้ำตาลและน้ำหมักชีวภาพ (10 ลิตร ต่อปุ๋ยหมัก 100 กิโลกรัม)

วิธีทำผสมน้ำหมักชีวภาพและกากน้ำตาลในน้ำ ใส่บัวรดบนส่วนผสมที่มีปุ๋ยคอก แกลบ รำ โดยวนจากข้างนอกเข้าข้างใน อย่าให้แฉะ ถ้าแฉะมากความร้อนจะสูงและเป็นก้อน และอย่าแห้งเกินไป (กำปุ๋ยหมักถ้าเป็นก้อน ความชื้นพอดี ถ้าแผ่กระจาย จะแห้งเกินไป) หลังทำแล้ว 8 ชั่วโมง ความร้อนในกองปุ๋ยจะสูงมากให้กลับปุ๋ยในกองทุกวัน ประมาณ 7-10 วัน ความร้อนในกองจะปกติเก็บใส่ถุงไว้ใช้ต่อไป หรือถ้ามีถุงปุ๋ยให้กรอกใส่ถุงเลย เพื่อความสะดวกในการกลับกระสอบปุ๋ยหมักและการขนย้าย

หน่วยได้ดำเนินการทำ ปุ๋ยหมักจากมูลแพะ และ น้ำหมัก จุลินทรีย์ หน่อกล้วย

วิธีทำจุลินทรีย์หน่อกล้วย

การทำจุลินทรีย์หน่อกล้วย คือการนำหน่อกล้วยมาหมักให้ได้จุลินทรีย์ที่มีประโยชน์เพื่อนำมาใช้ในการเกษตร เพราะในดินที่มีต้นกล้วยขึ้นจะเป็นดินที่มีสภาพอุดมสมบูรณ์ มีจุลินทรีย์ที่มีประโยชน์ต่อพืช ทั้งยังสามารถนำจุลินทรีย์มาปรับสภาพดินให้เหมาะต่อการเจริญเติบโตของพืช จะเห็นได้ว่าที่ใดมีต้นกล้วยขึ้นดินบริเวณนั้นจะร่วนซุย โปร่ง อุดมสมบูรณ์ไปด้วยแร่ธาตุอาหารต่าง ๆ จึงเป็นเหตุผลที่เราทำจุลินทรีย์หน่อกล้วยซึ่งเป็นจุลินทรีย์ดีเติมกลับลงไปในดินที่เราจะปลูกพืช

วัตถุดิบ : กล้วย 1 ต้น สูงประมาณ 1 เมตร ขุดให้ได้ส่วนรากด้วย น้ำตาลทรายแดง 1 กิโลกรัม (น้ำตาลไม่ฟอกสี) ยาคูลท์ 1 ขวด (ถ้าไม่มีให้ใช้นมเปรี้ยวที่มีจุลินทรีย์แลคโตบาซิลลัส) น้ำเปล่า 4-5 ลิตร

วิธีทำ

ใช้หน่อกล้วยสูงประมาณ 1 เมตร

นำต้นกล้วยมาสับออกเป็นชิ้น ๆ

เติมน้ำตาลทรายแดง

ใส่ยาคู้ลงไป 1 ขวด

เติมน้ำลงไปทำการหมัก 7 วัน ระหว่างที่หมักให้เปิดคนวันละ 1 ครั้ง

วิธีใช้

นำจุลินทรีย์หน่อกล้วย 4 ช้อนโต๊ะ ผสมน้ำ 20 ลิตร รดบริเวณโคนต้นไม้หรือพืชผักเป็นการนำจุลินทรีย์ที่มีประโยชน์เติมกลับลงไปในดิน หรือนำไปหมักกับฮอร์โมนไข่เพื่อเป็นหัวเชื้ออาหารสำหรับพืชต่อไป

2.2 ด้านการปศุสัตว์

2.2.1 การดำเนินงานในโครงการเลี้ยงแพะพระราชทาน

สอนทหารพันธุ์ดี ให้มีรู้ความ ในการเลี้ยงแพะพระราชทาน การให้อาหารแพะ ได้แก่ หญ้าเนเปียร์ ซึ่งปลูกในพื้นที่ 2 ไร่ รดน้ำใส่ปุ๋ย แปลงหญ้าเนเปียร์สนับสนุนหญ้าแห้งแพงโกล่า จากสำนักงานวิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์ จังหวัดลำปาง การดูแล เอาใจใส่ การให้แร่ธาตุ ทำความสะอาด พื้นที่เลี้ยง โดยใช้น้ำยาฆ่าเชื้อ การให้น้ำและวิตามิน การถ่ายพยาธิในวงรอบ การให้ความอบอุ่นแก่แพะ การดูแลพ่อแม่พันธุ์ การผสมพันธุ์ การดูแลตอนตั้งท้อง การทำคลอดให้แม่แพะ การดูแลลูกแพะเกิดใหม่ การให้นมแพะ การดูแลแพะที่ป่วย รวมถึงการให้วัคซีนต่าง ๆ แก่แม่แพะ การมูลแพะ เพื่อใช้ทำปุ๋ยหมักจากมูลแพะไว้ใช้ใน โครงการทหารพันธุ์ดี สอนวิธีการทำปุ๋ยหมักจากมูลแพะโดยใช้จุลินทรีย์ ในการย่อยสลายและ พด.1 ในส่วนของหน่วยงานราชการภายนอกได้มี สำนักงานปศุสัตว์ จังหวัด ลำปาง ได้เข้ามาดูแลโครงการเลี้ยงแพะพระราชทาน อย่างต่อเนื่อง และยังให้ความรู้ต่าง ๆ แก่ทหารพันธุ์ดีในโครงการเป็นอย่างดี

แพะพันธุ์แบล็คเบงกอล เป็นแพะขนาดเล็กมีขนสั้นดำหรือสีน้ำตาลเข้ม เป็นเงา ใบหูเล็กตั้งชี้ไปข้างหน้า ขนสั้นโตเต็มวัยน้ำหนักตัวผู้ประมาณ 15 กิโลกรัม ตัวเมีย 12 กิโลกรัม ทั้งตัวผู้และตัวเมียมีเคราและเขามีความสมบูรณ์พันธุ์สูง ตั้งท้องเพียง 150 วัน มักตกลูกแฝด 2 ถึง 4 ตัว ผสมพันธุ์ได้ทั้งปี ให้ลูกครั้งแรกเมื่ออายุ 15-16 เดือน มีลูกเฉลี่ยครอกละ 2 ตัว แต่ให้นมน้อยไม่ค่อยเพียงพอต่อลูก โดยเฉลี่ยจะให้น้ำนม 0.4 กิโลกรัมต่อวัน หรือประมาณ 44 กิโลกรัม ต่อระยะการให้นม 105 วัน เป็นแพะขนาดเล็กที่นิยมเลี้ยงเพื่อผลิตเนื้อและหนังเป็นหลัก เนื้อมีคุณภาพดี หนังมีราคาแพงมีเลี้ยงมากในอินเดียและบังกลาเทศ แพะเป็นสัตว์ที่เลี้ยงและดูแลง่าย สามารถกินอาหารได้หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นหญ้า ไม้พุ่ม ไม้เลื้อย วัชพืชในครัวเรือน จึงทำให้มีต้นทุนค่าอาหารต่ำ อีกทั้งเป็นสัตว์ที่ทนทานและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมต่างๆ ได้เป็นอย่างดี แพะจึงเป็นสัตว์ที่เจริญเติบโตและขยายพันธุ์ได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งมีช่องทางในการจำหน่ายหลากหลาย เช่น การเลี้ยงเพื่อการขยายพันธุ์ การจำหน่ายเป็นพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ และสามารถนำเนื้อ หนังหรือนม มาสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ซึ่งสัตว์ชนิดนี้ยังมีสายพันธุ์หนึ่งที่เหมาะแก่การเลี้ยงในครัวเรือนเป็นอย่างมากโดยเฉพาะแพะสายพันธุ์แบล็คเบงกอล ซึ่งเป็นแพะที่มีขนาดเล็กสูงประมาณ 40-60 เซนติเมตร มีขนสั้นดำหรือสีน้ำตาลเข้มเป็นเงา ใบหูมีขนาดเล็กตั้งชี้ไปข้างหน้า ขนสั้น ละเอียดนุ่ม โตเต็มวัยจะมีความสูงที่หัวไหล่ประมาณ 40-46 เซนติเมตร น้ำหนักตัวผู้ 15 กิโลกรัม ตัวเมีย 12 กิโลกรัม ลักษณะไม่เหมือนแพะสายพันธุ์อื่นตรงที่ทั้งตัวผู้ และตัวเมียมีเคราและเขา แพะสายพันธุ์นี้เจริญเติบโตเข้าสู่วัยหนุ่มสาวเร็วมาก ตั้งท้องเพียง 150 วัน เมื่อตกลูกมักจะออกแฝด 2 ถึง 5 ตัว สามารถผสมพันธุ์ได้ทั้งปี

การเลี้ยงดู ทหารพันธุ์ดี จะปล่อยแพะลงจากคอกแพะ ประมาณ 09.00 นาฬิกา ของแต่ละวันแล้วแต่สภาพอากาศในแต่ละฤดูกาล ก่อนปล่อยแพะไปยังพื้นที่ปล่อยควรสังเกตว่าน้ำค้างที่เกาะอยู่บนยอดหญ้าได้แห้งดีแล้ว เพราะว่าน้ำค้างเป็นแหล่งสะสมพยาธิ ที่จะทำให้สุขภาพของแพะไม่สมบูรณ์แข็งแรง ในส่วนของแพะตัวเมียกับลูกๆที่ยังเล็กอยู่ และแพะที่มีอาการติดสัตว์ แยกปล่อย ไว้อีกที่หนึ่ง ควรมีจุดให้น้ำอย่างเพียงพอ บริเวณพื้นที่ปล่อยแพะ เวลาช่วงเย็น 16.30 นาฬิกา แพะจะกลับขึ้นคอกแยกเป็น ล็อกๆล่ะ 1 ตัว แยกตัวผู้กับตัวเมียเพื่อป้องกันการผสมพันธุ์กัน

การให้อาหาร แพะแต่ละตัว ต้องการอาหารปริมาณ 4 ถึง 5 กิโลกรัมในแต่ละวัน แล้วแต่ขนาดและอายุของแพะ ทางโครงการ จะนำหญ้าเนเปียร์ ซึ่งปลูกไว้ประมาณ 2 ไร่ ให้แพะ ในส่วนของหญ้าเนเปียร์ ค่าของปริมาณโปรตีน ที่เหมาะสมสมกับการตัดให้แพะกิน ประมาณ 45 วัน ตัดครั้ง โครงการยังมีมีหญ้าแห้งแพงโกล่าที่ได้รับการสนับสนุนจาก ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์ ลำปาง อีกด้วย ในส่วนของแพะที่แคระแกรน แพะที่ตั้งท้อง รวมถึงแพะที่สุขภาพไม่สมบูรณ์แข็งแรง เราจะเสริมอาการข้นและอาหารเม็ดให้แก่แพะด้วย

แพะเป็นสัตว์เลี้ยงเก่าแก่ของมนุษยชาติที่ให้ประโยชน์ใช้สอยรอบตัว เนื้อและนมใช้สำหรับบริโภค ส่วนหนังและขนใช้ทำเครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้ต่างๆ และมูลใช้ทำเป็นปุ๋ย ที่สำคัญแพะเป็นสัตว์ที่มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้า กับสภาพแวดล้อมได้ดี จึงสามารถเลี้ยงได้ในหลากหลายสภาพภูมิอากาศเกือบทุกแห่งในโลก มนุษย์เรารู้จักการดื่มนมแพะมาตั้งแต่ ยุคกรีกโบราณ หลายประเทศในแถบเมดิเตอร์เรเนียนนิยมดื่มนมแพะกันมาก เพราะเชื่อว่า โปรตีนในนมแพะจะทำให้เม็ดเลือดขาวทำงานอย่างมีประสิทธิภาพจึงทำให้ภูมิต้านทานในร่างกายดีขึ้น ถึงขั้นที่มีการกล่าวขานกันว่า “ นมแพะไม่ใช้ยารักษาโรค แต่คนไข้นับพันสามารถฟื้นจากอาการป่วยได้เร็วเนื่องจากดื่มนมแพะ ” แพะ เป็นสัตว์เลี้ยงที่น่าส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงเช่นเดียวกับสัตว์ชนิดอื่น เพราะแพะเลี้ยงง่าย ขยายพันธุ์ได้เร็ว และมีข้อดีอื่นๆอีกมากเช่น

1. แพะเป็นผลผลิตทั้งเนื้อและนม มีขนาดเล็ก ทำให้ผู้หญิงหรือเด็กสามารถให้การดูแลได้
2. แพะเป็นสัตว์ที่หาอาหารกินเองได้เก่ง กินอาหารได้หลายชนิด ดังนั้นถึงแม้ฤดูแล้ง แพะก็สามารถหาวัชพืชที่โค-กระบือกิน กินเป็นอาหาร
3. แพะมีการเจริญเติบโตเป็นหนุ่มเป็นสาวได้เร็ว สามารถผสมพันธุ์แพะได้ตั้งแต่อายุเพียง 8 เดือน
4. แพะมีความสมบูรณ์พันธุ์สูง แม่แพะมักคลอดลูกแฝด และใช้ระยะเวลาเลี้ยงลูกสั้น จึงทำให้ตั้งท้องได้ใหม่
5. แพะเป็นสัตว์ที่ใช้พื้นที่ในการเลี้ยงเพียงเล็กน้อย ทั้งพื้นที่โรงเรือนและพื้นที่สำหรับเพาะปลูกพืชอาหารสัตว์สำหรับแพะ
6. แพะเป็นสัตว์ที่สามารถปรับเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี ความทนต่อสภาพอากาศแล้ง และร้อนได้ดี
7. แพะเป็นสัตว์ที่ใช้เป็นอาหารบริโภคสำหรับประชาชนของทุกศาสนาเพราะไม่มีศาสนาใดห้ามบริโภค

ลักษณะและวิธีการเลี้ยงแพะ โดยทั่วไปสามารถจัดแบ่งออกได้เป็น 4 แบบด้วยกัน คือ

1. การเลี้ยงแบบผูกล่าม การเลี้ยงแบบนี้ใช้เชือกผูกล่ามที่คอแพะแล้วนำไปผูกให้แพะหาหญ้ากินรอบบริเวณที่ผูก โดยปกติเชือกที่ใช้ผูกล่ามแพะมักมีความยาวประมาณ 5-10 เมตร การเลี้ยงแบบนี้ผู้เลี้ยงจะต้องมีน้ำและอาหารแร่ธาตุไว้ให้แพะกินเป็นประจำด้วย ในเวลากลางคืนก็ต้องนำแพะกลับไปเลี้ยงไว้ในคอกหรือเพิงที่มีที่หลบฝน การผูกล่ามแพะควรเลือกพื้นที่ที่มีร่มเงาที่แพะสามารถหลบแดดหรือฝนไว้บ้างหากจะให้ดีเมื่อฝนตกควรได้นำแพะกลับเข้าเลี้ยงในคอก

2.การเลี้ยงแบบปล่อย การเลี้ยงแบบปล่อยนี้เกษตรกรมักปล่อยแพะให้ออกหากินอาหารในเวลากลางวันโดยเจ้าของจะคอยดูแลตลอดเวลา หรือเป็นบางเวลาเท่านั้นลักษณะ การเลี้ยงแบบนี้ที่นิยมเลี้ยงกันมากในบ้านเราเพราะเป็นการเลี้ยงที่ประหยัด เกษตรกรไต้องตัดหญ้ามาเลี้ยงแพะ การปล่อยแพะหาอาหารกินอาจปล่อยในแปลงผัก หลังการเก็บเกี่ยวหรือปล่อยให้กินหญ้าในสวนยาง แต่ต้องระมัดระวังอย่าให้แพะเที่ยวทำความเสียหายให้แก่พืชเกษตรกรเพาะปลูก ทั้งนี้เพราะแพะกินพืชได้หลายชนิด การปล่อยแพะออกหากินอาหารกินไม่ควรปล่อยเวลาที่แดดร้อนจัดหรือฝนตก เพราะแพะอาจจะเจ็บป่วยได้ โดยปกติเกษตรกรมักปล่อยแพะหากิน

การเลี้ยงแบบปล่อยมีประโยชน์ที่สำคัญ คือ

1. ใช้ประโยชน์จากหญ้าหรือพืชอาหารสัตว์ที่ขึ้นตามธรรมชาติทำให้ต้นทุนการบริโภคต่ำ
2. แพะได้รับอาหารหลายชนิดท าให้ได้โภชนาการตามความต้องการของร่างกาย
3. เด็กหรือคนชราสามารถดูแลแพะที่แทะเล็มได้

การเลี้ยงแบบปล่อยมีข้อเสียที่สำคัญ คือ

1. ต้องมีการควบคุมอย่างใกล้ชิด
2. แทะเล็มไม่ได้ตลอดปีโดยเฉพาะในฤดูฝน
3. แพะมีโอกาสติดโรคและพยาธิได้ง่าย

3.การเลี้ยงแบบขังคอกการเลี้ยงแบบนี้เกษตรกรขังแพะไว้ในคอกรอบๆ คอกอาจมีแปลงหญ้าและรั้วรอบแปลงหญ้าเพื่อให้แพะได้ออกกินหญ้าในแปลง บางครั้งเกษตรกรต้องตัดหญ้าเนเปียร์ให้แพะกินบ้างบนคอกต้องมีน้ำและอาหารข้นให้กิน การเลี้ยงวิธีนี้ประหยัดพื้นที่และแรงงานในการดูแลแพะ แต่ต้องลงทุนสูง เกษตรกรจึงไม่นิยมทำการเลี้ยงกัน

4. การเลี้ยงแบบผสมผสานกับการปลูกพืช การเลี้ยงแบบนี้ ทำการเลี้ยงได้ 3 ลักษณะ ที่กล่าวข้างต้น แต่การเลี้ยงลักษณะนี้เกษตรกร จะเลี้ยงแพะปะปนไปกับการปลูกพืช เช่น ปลูกยางพารา ปลูกปาล์มน้ำมันและปลูกมะพร้าว ในภาคใต้ของประเทศไทย มีเกษตรกรจำนวนมากที่ทำการเลี้ยงแพะควบคู่ไปกับการทำสวนยาง โดยให้แพะหากินหญ้าใต้ยางที่มีขนาดโตพอสมควร การเลี้ยงแบบนี้ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้นกว่าการเพาะปลูกเพียงอย่างเดียว

พันธุ์แพะ

1. แพะพื้นเมืองในประเทศไทย มีหลายพันธุ์ด้วยกัน แพะทางแถบตะวันตก เช่น ที่จังหวัดตาก จังหวัดกาญจนบุรี เป็นแพะท่าจากประเทศอินเดีย หรือปากีสถานมีรูปร่างใหญ่กว่าแพะทางใต้ ส่วนแพะทางใต้ของประเทศไทย มีขนาดเล็กเข้าใจกันว่ามีสายพันธุ์เดียวกับแพะพื้นเมืองของมาเลเซีย คือพันธุ์แกมบิงกัตจัง แพะพื้นเมืองทางใต้มีความสูงประมาณ 50 เซนติเมตร มีน้ำหนักประมาณ 20-25 กิโลกรัม ให้ผลผลิตทั้งเนื้อและนมต่ำ

การเลือกพันธุ์แพะ

การที่จะให้การเลี้ยงแพะประสบความสำเร็จ ปัจจัยที่สำคัญอันหนึ่ง ก็คือพันธุ์แพะที่จะใช้เป็นพ่อ-แม่พันธุ์ เพราะพ่อ – แม่พันธุ์ที่ดีหากเลี้ยงอย่างถูกวิธีจะให้ผลผลิตที่ดีด้วยการเริ่มต้นในการเลี้ยงแพะควรเริ่มจากการเลี้ยงแพะพื้นเมือง หรือแพะลูกผสมระหว่างแพะพันธุ์พื้นเมืองกับแพะพันธุ์ต่างประเทศที่ได้รับการปรับปรุงพันธุ์แล้ว เพราะนอกจากจะเลี้ยงดูง่ายแล้วยังลงทุนต่ำอีกด้วย เมื่อมีความรู้และประสบการณ์แล้วก็เริ่มเลี้ยงแพะพันธุ์แท้ ซึ่งอาจจะใช้แต่พ่อพันธุ์แพะที่ดีนำมาผสมพันธุ์กับแม่แพะหรือปรับปรุงพันธุ์แพะในฝูงให้ดีขึ้น

การเลือกพ่อ – แม่พันธุ์แพะ ที่จะทำการเลี้ยง นั้น พ่อพันธุ์ควร คัดเลือกแพะ ที่มีสายเลือดแพะพันธุ์แท้ รูปร่างสูงใหญ่ น้ำหนักตัวมากที่สุดในฝูงมีความแข็งแรง มีความสมบูรณ์พันธุ์โดยควรคัดพ่อพันธุ์แพะที่เกิดจากแม่แพะที่ให้ลูกแฝดสูง และที่สำคัญคือพ่อพันธุ์แพะควรมีความกระตือรือร้นที่จะทำการผสมพันธุ์กับแม่แพะที่เป็นสัด แม่พันธุ์แพะที่จะเลือกควรเป็นแม่พันธุ์ที่มีรูปร่างลักษณะดี ลำตัวยาวเต้านมมีขนาดใหญ่ สมส่วน นิ่ม และหัวนมยาวสม่ำเสมอกัน ปริมาณน้ำนมมาก สามารถผสมติง่ายและให้ลูกแฝด

การผสมพันธุ์ : หลักสำคัญในการผสมพันธุ์แพะ คือ พ่อพันธุ์ดี แม่พันธุ์ดี และ ผสมพันธุ์ในระยะเวลาที่เหมาะสม

1. พ่อพันธุ์ดีควรมาจากพ่อและแม่พันธุ์ที่ดี สุขภาพแข็งแรง รูปร่างสมส่วน อวัยวะที่เกี่ยวกับการสืบพันธุ์ เช่นลึงค์และอัณฑะสมบูรณ์ พ่อพันธุ์ควรมีอายุไม่ต่ำกว่า 1 ปี สามารถคุมฝูงแม่พันธุ์ได้ 20 – 30 ตัว

2. แม่พันธุ์ดีมีความสำคัญต่อการเลี้ยงแพะเป็นอย่างมาก เพราะลักษณะที่ดี (หรือไม่ดี) ของแม่จะถ่ายทอดไปยังลูก ดังนั้น แม่พันธุ์แพะที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้

- สุขภาพแข็งแรง ร่างกายสมส่วน และเลี้ยงลูกเก่ง
- ให้ลูกสม่ำเสมอ ทุก ๆ 8 - 9 เดือน
- วงรอบการเป็นสัด สม่ำเสมอ
- มีอัตราการให้ลูกแฝดสูง
- สร้างน้ำนมได้เพียงพอกับการเลี้ยงลูก
- รูปทรงเต้านม และหัวนมดี โดยน้ำนมชี้ไปข้างหลังเล็กน้อย

3. การผสมพันธุ์

- สังเกตการเป็นสัดของแม่แพะ วงรอบการเป็นสัดของแพะกินเวลาประมาณ 18 – 21 วัน และอาการเป็นสัดอาจสังเกตได้ตั้งแต่ 2 – 3 ชั่วโมง จนถึง 2 – 3 วัน ลักษณะกระวนกระวาย กระดิกหาง ปัสสาวะบ่อย กินน้อยลง อวัยวะเพศบวมแดง มีเมือก ยอมให้ตัวผู้ขึ้นปีน

- ปล่อยแม่พันธุ์ให้ผสมในเวลาที่เหมาะสม ช่วงที่จะผสมติดจะมีประมาณ 6 –12 ชั่วโมง หลังจากสังเกตเห็นการเป็นสัดการผสมพันธุ์ วิธีการผสมพันธุ์ มี 2 แบบ คือ

1. การผสมเลือดชิด คือ การผสมพันธุ์ระหว่าง พ่อ แม่ ลูก หรือระหว่างเครือญาติ การผสมเลือดชิดแม้จะมีข้อดีในการรักษาพันธุ์แท้ไว้แต่มีข้อเสีย คือ ลักษณะที่ไม่ดี เช่น ลักษณะพิการอาจจะปรากฏในลูก ซึ่งจะไม่นิยมใช้เพื่อการปรับปรุงพันธุ์

2. การผสมข้าม คือ การผสมพันธุ์ระหว่างแพะที่มีพันธุ์ต่างกัน โดยมีจุดประสงค์เพื่อเพิ่มผลผลิต เช่น ขนาดของร่างกาย หรือผลผลิตน้ำนมของลูกที่ได้ การผสมข้ามที่นิยมกันมากคือ การใช้แพะพันธุ์ต่างประเทศที่มีขนาดใหญ่ หรือให้ผลผลิตน้ำนมมากเพศผู้ ผสมกับ แพะพันธุ์พื้นเมืองเพศเมีย เพื่อให้ได้ลูกแพะที่มีขนาดใหญ่และให้ผลผลิตน้ำนม มากกว่าแพะพันธุ์พื้นเมือง ในการผสมข้ามนี้อาจมีการผสมข้ามหลายๆ ครั้ง

การปฏิบัติเลี้ยงดูแพะ

การปฏิบัติเลี้ยงดูแพะตัวผู้และตัวเมียก็คล้ายกันแต่ควรแยกแพะตัวผู้และตัวเมีย อย่าให้เลี้ยงปนกันตั้งแต่อายุได้ 3 เดือน การใช้พ่อพันธุ์ และแม่พันธุ์ผสมพันธุ์กันควรมีอายุไม่ต่ำกว่า 8 เดือน

1. การเลี้ยงพ่อพันธุ์แพะภายหลังจากแยกพ่อพันธุ์แพะอายุ 3 เดือน จากแพะตัวเมียแล้ว พ่อพันธุ์ควรได้รับอาหารที่มีพลังงานสูง และได้ออกกำลังกายเพื่อให้ร่างกายแข็งแรง พ่อพันธุ์แพะเริ่มให้ผสมพันธุ์เมื่ออายุได้ 8 เดือน โดยไม่ควรให้พ่อพันธุ์ผสมพันธุ์แบบคุมฝูงกับแพะตัวเมียเกินกว่า 20 ตัว ก่อนอายุครบ 1ปี หลังจากนั้นก็ค่อยๆ ให้ผสมพันธุ์ได้มากขึ้นแต่ทั้งนี้ไม่ควรใช้พ่อพันธุ์แพะคุมฝูงแพะตัวเมียเกินกว่า 25 ตัว แพะตัวผู้ควรได้รับการตัดแต่งกีบเสมอๆ และอาบน้ำ กำจัดเหา เป็นครั้งคราว

2. การเลี้ยงดูแม่พันธุ์แพะแพะพันธุ์พื้นเมืองมักเริ่มเป็นสัดตั้งแต่อายุน้อยๆ โดยอาการเป็นสัดของแพะตัวเมียจะแสดงอาการเป็นสัดประมาณ 3 วัน หลังจากนั้นจะเป็นสัดครั้งต่อไปห่างจากครั้งแรกประมาณ 21 วัน แพะตัวเมียเริ่ม ให้ได้รับการผสมพันธุ์เมื่ออายุ 8 เดือน การผสมพันธุ์แพะตัวเมียตั้งแต่อายุยังน้อยๆ อาจทำให้แพะแคระแกร็นได้ หลังจากได้รับการผสมพันธุ์แล้วอาจจะปล่อยแพะตัวเมียเข้าฝูงโดยไม่ต้องให้การดูแลเป็นพิเศษแต่อย่างใด นอกจากแพะตัวเมียนั้นจะผอมหรือป่วย ถ้าแพะตัวเมียที่ได้รับการผสมพันธุ์แล้วกลับมาเป็นสัดอีกภายหลังจากผสมพันธุ์ไปแล้ว 21 วัน ให้ทำการผสมพันธุ์ใหม่หากแพะตัวเมียยังกลับเป็นสัดใหม่อีก และพ่อพันธุ์แพะที่ใช่ผสมมีความสมบูรณ์พันธุ์ดี ก็ควรจะคัดแพะตัวเมียที่ผสมไม่ติดนี้ทิ้งเสียโดยปกติแพะตัวเมียที่ผสมติดจะตั้งท้องนานประมาณ 150 วัน ลักษณะอาการใกล้คลอดจะเห็นได้ ดังนี้

2.1 เต้านมและหัวนมจะขยายใหญ่ขึ้นก่อนคลอดประมาณ 2 เดือน

2.2 แม่แพะจะแสดงอาการหงุดหงิด ตื่นเต้น และร้องเสียงต่ำ

2.3 บริเวณสวาป ด้านขวาจะยุบเป็นหลุมก่อน จากนั้นจะเห็นรอยยุบเป็นหลุมชัดที่สะโพกทั้ง 2 ข้าง

2.4 อาจมีเมือกไหลออกมาจากช่องคลอดเล็กน้อยก่อนคลอดหลายวัน จากนั้นน้ำเมือกจะมีลักษณะเปลี่ยนเป็นขุ่นขึ้น และสีเหลืองอ่อนๆ

2.5 อาจจะคุ้ยเขี่ยหญ้า หรือฟางรอบๆ ตัวเหมือนจะเตรียมตัวคลอด

2.6 แม่แพะจะหงุดหงิดมากขึ้นทุกที เดี่ยวนอนเดี่ยวลุกขึ้น แล้วนอนเบ่งเบาๆ เมื่อแม่แพะแสดงอาการดังกล่าว ควรปล่อยแม่แพะให้อยู่เงียบๆ อย่าให้มันถูกรบกวน เตรียมผ้าเก่าๆ ด้ายผูกสายสะดือ ใบมีดโกนและทิงเจอร์ไอโอดีนไว้ เมื่อถุงน้ำคล่ำแตกแล้ว ลูกแพะจะคลอดออกมาภายใน 1 ชั่วโมง หากแม่แพะเบ่งนานและยังไม่คลอด จะช่วยให้ลุกแพะในท้องคลอดง่ายขึ้น ทันทีที่ลูกแพะคลอดออกมา ให้ใช้ผ้าที่เตรียมไว้เช็ดตัวให้แห้งพยายาม เช็ดเยื่อเมือกในจมูกออกให้หมดเพื่อให้ลูกแพะหายใจได้สะดวก จากนั้นผูกสายสะดือให้ห่างจากพื้นท้องประมาณ 2-3 เซนติเมตร แล้วตัดสายสะดือและทาทิงเจอร์ไอโอดีน เมื่อตัดสายสะดือแล้วอุ้มลูกแพะไปนอนในที่ที่เตรียมไว้ หากเปียกเกินไปได้ควรนำลูกแพะไปตากแดดสักครู่เพื่อให้ตัวลูกแพะแห้งสนิทจะช่วยให้ลูกแพะกระชุ่มกระชวยขึ้น รกจะขับออกมาภายใน 4 ชั่วโมง ถ้าเกินกว่า 6 ชั่วโมงแล้วรกยังไม่ถูกขับออกก็ให้ปรึกษาสัตว์แพทย์ หลังจากคลอดให้เอาน้ำมาตั้งให้แม่แพะได้กินเพื่อทดแทนของเหลวที่ร่างกายสูญเสียไป

3. การเลี้ยงดูลูกแพะ

ควรให้ลูกแพะกินนมน้ำเหลืองของแม่แพะและปล่อยให้ลูกแพะได้อยู่กับแม่แพะ 3-5 วัน ถ้าต้องการรีดนมแพะก็ให้แยกแม่แพะออก ระยะนี้เลี้ยงลูกแพะด้วยหางนมละลายน้ำในอัตราส่วนหางนม 1 ส่วนต่อน้ำ 8 ส่วน การให้อาหารลูกแพะในระยะต่างๆ สามารถดูได้จากตารางในเรื่องการให้อาหาร ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป เกษตรกรไทยโดยทั่วไป มักไม่ได้แยกลูกแพะออกจากแม่ตั้งแต่เล็ก ส่วนใหญ่จะปล่อยลูกแพะให้อยู่กับแม่แพะจนมันโต ซึ่งด้วยเหตุนี้จึงทำให้แม่แพะมักไม่สมบูรณ์และผสมพันธุ์ได้ช้าเพราะแม่แพะไม่ค่อยเป็นสัด ดังนั้นทางที่ดีหากเกษตรกรยังให้ลูกแพะอยู่กับแม่แพะตั้งแต่เล็กๆ ก็ควรแยกลูกแพะออกจากแม่แพะเมื่อลูกแพะมีอายุได้ประมาณ 3 เดือน ลูกแพะที่มีอายุ 3 เดือน เราสามารถทำการคัดเลือกไว้เป็นพ่อ-แม่พันธุ์แพะตัวผู้ที่ไม่ต้องการผสมพันธุ์ก็ทำการตอนในระยะนี้ หากไม่ต้องการให้แพะมีเขาก็อาจกำจัดโดยจี้เขาด้วยเหล็กร้อนหรือสารเคมีก็ได้ระยะนี้ควรดูแลเรื่องความสะอาดทั้งอาหารและพื้นคอก ป้องกันลูกขี้ไหล ควรให้ลูกหัดกินหญ้าหรืออาหารเสริมตั้งแต่อายุ 3-4 สัปดาห์ภายหลังหย่านม ลูกตัวเมียควรแยกเลี้ยงออกจากตัวผู้ เพื่อป้องกันการผสมกันเอง เนื่องจากแพะเป็นสัดเร็วในช่วง 4-6 เดือน หากปล่อยให้ผสมกันเองตั้งแต่เล็กจะท าให้เป็นการผสมเลือดชิดได้ ควรทำการถ่ายพยาธิตัวกลม ตัวตืดและพยาธิใบไม้ในตับ ทำการฉีดวัคซีนป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อยและวัคซีนป้องกันโรคเฮโมเรยิกเซพติกซีเมีย การถ่ายพยาธิและฉีดวัคซีนจะต้องทำอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้แพะมีสุขภาพที่ดีและสามารถใช้ผสมพันธุ์ได้เมื่ออายุ 8 เดือนแม่แพะที่คลอดลูกแล้วประมาณ 3 เดือน เมื่อเป็นสัดก็สามารถเอาพ่อพันธุ์แพะมาทำการผสมพันธุ์ได้อีก หากแม่แพะใช้รีดนมผู้เลี้ยงก็รีดนมแม่แพะได้จนถึง 6-8 สัปดาห์ก่อนคลอดจึงหยุดทำการรีดนมอาหารและการให้อาหารแพะ แพะเป็นสัตว์เคี้ยวเอื้องคล้ายโค แพะมีกระเพาะหมัก ซึ่งอาศัยจุลินทรีย์ที่อยู่ภายในย่อยอาหารและสังเคราะห์วิตามิน ดังนั้นการให้อาหารข้นเสริมก็ควรระมัดระวังอย่าให้อาหารที่มีสารต้านหรือทำลายจุลินทรีย์โดยเฉพาะอาหารสุกรมักมีสารดังกล่าวอยู่ ในปัจจุบันการผสมอาหารข้นสำหรับแพะ-แกะ จำหน่าย ยังไม่แพร่หลายเกษตรกรอาจใช้อาหารโคนมผสมสำเร็จที่มีขายอยู่ทั่วไปเลี้ยงแพะแทนอาหารข้นสำหรับแพะได้ หรือหากต้องการผสมอาหารข้นเลี้ยงแพะเองก็สามารถทำได้ตามสูตรอาหารที่ให้ไว้ท้ายตารางการให้อาหาร หรือดูการคำนวณสูตรอาหารที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 6 ปกติแพะมีความต้องการอาหารหยาบ เช่น หญ้าสดต่างๆ ในปริมาณวันละประมาณร้อยละ 10 ของน้ำหนักตัวแพะ และต้องการอาหารข้นประมาณวันละ 0.5-1.0 กิโลกรัม นอกจากนั้นแพะยังต้องการน้ำและแร่ธาตุ เสริมเป็นประจำ อีกด้วย แพะต้องการน้ำกินวันละประมาณ 5-9 ลิตร ความต้องการน้ำมากน้อยขึ้นอยู่กับสภาพตัวแพะและภูมิอากาศ เกษตรกรที่เลี้ยงแพะแบบพื้นบ้าน มักไม่ค่อยคำนึงถึงเรื่องการจัดหาน้ำให้แพะกิน จึงท าให้มีปัญหาแพะเจ็บป่วยอยู่เสมอ สำหรับแร่ธาตุที่ให้แพะกินผู้เลี้ยงจะใช้แร่ธาตุก้อนสำเร็จที่มีขายอยู่ให้แพะกินก็ได้ แต่ควรคำนึงด้วยว่าแร่ธาตุก้อนนั้นไม่ควรแข็งเกินไป ทั้งนี้เพราะลิ้นของแพะสั้นกว่าลิ้นของโค การเลียแร่ธาตุ แต่ละครั้งจึงได้ปริมาณที่น้อย หากจะทำการผสมแร่ธาตุสำหรับเลี้ยงแพะเองก็สามารถทำได้ตามสูตรที่จะให้ต่อไปนี้ แต่การผสมแร่ธาตุเองมักมีปัญหาที่แร่ธาตุไม่เป็นก้อน จึงทำให้สิ้นเปลืองเพราะหกทิ้งมาก

แพะที่มีสุขภาพดี จะมีลักษณะดังนี้

1. รูปร่างสมส่วน กระปรี้กระเปร่า แจ่มใส ตื่นตัวตลอดเวลา
2. กินอาหารเก่ง เคี้ยวเอื้องเป็นระยะ ๆ
3. ขนเรียบเป็นมัน ผิวหนังตึงและยืดหยุ่น
4. ดวงตาแจ่มใส เยื่อเมือกที่เปลือกตาและเหงือกเป็นสีชมพูสด
5. มีอุณหภูมิร่างกาย 38 – 40 องศาเซลเซียส
6. มีอัตราการเต้นของหัวใจ 70 – 80 ครั้ง/นาที
7. มีอัตราการหายใจ 12 – 15 ครั้ง/นาที
8. มีการถ่ายปัสสาวะสีเหลืองอ่อน อุจจาระเป็นเม็ดนุ่ม

แพะที่มีสุขภาพไม่ดีหรือป่วยมีลักษณะดังนี้

1. ท่าทางการยืนไม่มั่นคง ไม่ค่อยมีแรง
2. เบื่ออาหาร ผอมแห้ง ไม่เคี้ยวเอื้อง
3. ขนหยาบแห้ง ไม่เป็นมัน อาจมีขนร่วง
4. ผิวหนังหย่อน ไม่ยืดหยุ่น
5. เยื่อเมือกที่เปลือกตาและเหงือกซีด
6. อุณหภูมิร่างกายต่ำกว่าหรือสูงกว่าปกติ (ปกติ 38 – 40 องศาเซลเซียส)
7. แสดงอาการท้องเสีย (อุจจาระไม่เป็นก้อน) หรือ ท้องผูก (อุจจาระเป็นเม็ดแข็งแห้งมาก)
8. จมูกแห้ง มีน้ำมูกเกรอะกรังรอบรูจมูก ไอ หรือจาม
9. ถ้าป่วยอาจลงนอน แยกตัวออกจากฝูง
10. ตาเหม่อลอย ไม่แจ่มใส ไม่สนใจสิ่งแวดล้อม

ข้อแนะนำสำหรับการป้องกันโรคพยาธิภายในของแพะ

1. ถ่ายพยาธิเป็นประจ าตามโปรแกรม โดยถ่ายทุก 4-6 สัปดาห์ ยาถ่ายพยาธิที่ใช้ประกอบด้วย

- ยาถ่ายพยาธิตัวกลม เช่น อัลเบนดาโซล , ไทอาเบ็นดาโซล, ไพแรนเทล, เลวามิซอล เป็นต้น
- ยาถ่ายพยาธิตัวตืด เช่น นิโคลซาไมด์ , เมเบนดาโซล เป็นต้น
- ยาถ่ายพยาธิใบไม้ในตับ เช่น ราฟอกซาไนด์ , ไนโตรไซนิล เป็นต้น
- ยากำจัดเชื้อบิด เช่น โทลทราซูริล , ซัลฟาควินอกซาลีน ,เป็นต้น หรือถ้าพบมีปัญหา พยาธิภายในและเชื้อบิดร่วมกัน อาจใช้ยาทั้งสามชนิด และควรถ่ายทุก 4-6 สัปดาห์

2. ทำความสะอาดโรงเรือนแพะอย่างสม่ำเสมอ พื้นโรงเรือนแพะต้องเป็นแบบเว้นช่อง เพื่ออุจจาระตกลงไปข้างล่าง และต้องล้อมรอบ ใต้ถุนไว้ไม่ให้แพะเข้าไปได้ มิฉะนั้นจะติดโรคพยาธิจากอุจจาระได้

3. อุจจาระและสิ่งปฏิกูลอื่นๆ ให้ฝังหรือเผาทำลายให้หมด

4. ใช้ระบบแปลงหญ้าหมุนเวียนโดยการแบ่งแปลงหญ้าออกเป็นแปลงย่อย แต่ละแปลงล้อมรั้วกั้นไว้ปล่อยแพะเข้าแทะเล็มหญ้านานแปลงละ 2 สัปดาห์ หลังจากนั้น ไปเลี้ยงแปลงอื่นต่อโดยจะต้องจัดการแปลงที่แพะเล็มแล้ว ด้วยการตัดหญ้าให้สั้นลงมากที่สุด หรือให้แสงแดดส่องถึงพื้นดินเพื่อให้ไข่และตัวอ่อนของพยาธิตาย และหญ้าเจริญงอกงามเร็ว สำหรับเลี้ยงแพะที่จะเข้ามาแทะเล็มใหม่ หมุนเวียนกันไปหรือวิธีจำกัดพื้นที่แทะเล็ม โดยการผูกล่ามแพะไม่ซ้ำที่เดิม

5. ทำลายตัวนำกึ่งกลางของพยาธิ เช่น ไร และหอยน้ำจืด

6. ไม่ควรให้แพะลงแปลงหญ้าชื้นๆ แฉะๆ เพราะจะติดพยาธิได้ง่ายจากตัวอ่อนพยาธิที่อาศัยอยู่นานในการแต่งกีบการตัดแต่งกีบเป็นงานประจำที่ผู้เลี้ยงแพะจะต้องปฏิบัติในการเลี้ยงแพะ การตัดแต่งกีบจะช่วยป้องกันไม่ให้ปลายกีบ งอกผิดปกติและป้องกันไม่ให้กีบเน่าเนื่องจากมูลสัตว์เข้าไปติดอยู่ในกีบที่ไม่ได้ทำการแต่ง การตัดแต่งกีบจะใช้มีดสำหรับแต่งกีบหรือใช้กรรไกรตัดกีบท าการตัดแต่งกีบก็ได้การตัดแต่งกีบควรทำในขณะอากาศเย็นชื้น ทั้งนี้เพราะกีบจะอ่อนตัวทำให้ตัดแต่งได้ง่าย ถ้าหากทำในอากาศที่ร้อนควรนำแพะไปยืนในที่เปียกชื้นสักครู่หนึ่ง ก่อนทำการตัดแต่งกีบ ผู้ทำการตัดแต่งกีบจะต้องทำการจับขาของแพะให้แน่น โดยยกขาขึ้นแล้วใช้ระหว่างขาหนีบ (ใช้ด้านข้างช่วงเข่าหนีบ) จากนั้นใช้มีดแต่งกีบ ตัดกีบช่วงที่ยาวออกเกินจาก รูปลักษณะปกติทิ้ง การตัดแต่งกีบทำทั้งด้านนอกและระหว่างร่องกีบ สำหรับพื้นของเท้าควรตัดกีบให้เสมอกับพื้นเท้าเท่านั้นการตัดแต่งกีบที่ดีควรทำแล้ว รูปร่างคล้ายกับกีบเท้าของลูกแพะที่เกิดใหม่ การตัดแต่งกีบควรทำเสมออย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

2.3 การขยายผลโครงการทหารพันธุ์ดี

1. พลทหาร ธวัชชัย ดวงแก้ว ผลัดที่ 2/62 ปลดประจำการเมื่อ 31 ตำบลค. 63

บ้านแม่ผึ้ง ตำบลเสริมงาม อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง ปัจจุบัน ประกอบอาชีพเกษตรกร โดยมีพื้นที่ในการดำเนินการ จำนวน 12 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ปลูกข้าว จำนวน 15 ไร่ ปศุสัตว์ จำนวน 1 ไร่ สำหรับสร้างคอกวัว และพื้นที่เก็บอาหารวัว โดยเลี้ยงวัว จำนวน 25 ตัว และมีพื้นที่ในการทำเกษตร จำนวน 15 ไร่ มีสระน้ำ จำนวน 2 สระน้ำ แปลงปลูกหญ้าเนเปียร์ จำนวน 1 ไร่ เพื่อการปศุสัตว์ และมีไม้ผล เช่น ลำไย จำนวน 50 ต้น ส้มโอ จำนวน 5 ต้น มะพร้าว 2 ต้น ต้นไผ่ตง จำนวน 10 กอ มะขาม จำนวน 10 ต้น ขนุน จำนวน 2 ต้น หน่วยได้ให้การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พระราชทาน จำนวน 50 ซอง มี 10 ชนิดพันธุ์พืช

ผลผลิตจากการทำการเกษตรสามารถสร้างได้และลดรายจ่ายในครัวเรือนได้เป็นอย่างดี ได้นำความรู้จาก จนท.ปศุสัตว์ จังหวัดลำปาง ที่ได้เข้ามาดูแลโครงการเลี้ยงแพะพระราชทาน นำไปใช้ในด้านการปศุสัตว์ เช่น การให้อาหารสัตว์ การดูแลและรักษาโรคต่าง ๆ ในสัตว์ การถ่ายพยาธิ การให้แร่ธาตุและวิตามิน เป็นต้น ยังนำมูลสัตว์มาใช้ประโยชน์ในการทำเกษตรโดยนำมูลสัตว์มาทำเป็นปุ๋ยคอกหมักไว้ใส่ผัก ใส่ไม้ผลยังนำมาใส่ในนาข้าวอีกด้วย เมื่อข้าวเจริญเติบโตถึงเวลาเก็บเกี่ยวยังสามารถนำฟางข้าวให้วัวกินได้เป็นการพึ่งพากันระหว่างการทำปศุสัตว์และด้านการเกษตร

ข้อดี พื้นที่ในการดำเนินการเป็นนาข้าว หลังจากการเก็บเกี่ยวสามารถปลูกพืชหมุนเวียนได้ มีระบบน้ำที่ดี ดินดี และประโยชน์จากมูลสัตว์ที่เลี้ยงนำมาใช้ประโยชน์ได้มาก เช่น การทำปุ๋ยหมักเพื่อนำมาใช้ด้านการเกษตร และการจำหน่ายปุ๋ยคอก สามารถสร้างรายได้ ได้อีกทาง

ความสามารถ เพาะเมล็ดพันธุ์พืช เตรียมดิน เตรียมแปลงปลูกพืช และขยายพันธุ์พืชด้วยวิธีการต่างๆ ทำปุ๋ยคอกหมัก ปุ๋ยหมัก ดูแลรักษาพืชและกำจัดโรคพืชและแมลงโดยใช้สมุนไพรได้ การเก็บผลผลิต การจำหน่ายผลผลิต การเก็บเมล็ดพันธุ์เพื่อต่อยอดต่อไปได้ มีความรู้ด้านการปศุสัตว์ อีกทั้งยังสามารถผสมเทียมวัวเพื่อขยายพันธุ์ สามารถสร้างอาชีพได้อีกด้วย

ความต้องการของทหารพันธุ์ดี มีความต้องการศึกษาด้านการผสมเทียม วัว กระบือ จากสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดลำปาง เพื่อนำไปใช้ด้านการปศุสัตว์และเพื่อขยายพันธุ์ในชุมชนต่อไป และต้องการสนับสนุนหญ้าพันธุ์จากศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์ จังหวัดลำปาง เพื่อขยายพันธุ์ต่อไป

2. พลทหารรัฐศาสตร์ ทึงวา ผลัดที่ 1/63

88 หมู่ 6 ตำบลบ้านดง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง พื้นที่ดำเนินการในการทำเกษตรเมื่อปลดไปแล้ว จำนวน 2 งาน พื้นที่เพาะปลูกในครัวเรือน ดังนี้ ข้าวโพด จำนวน 1 ไร่ ข้าว จำนวน 2 ไร่ ข้าวโพดหวาน จำนวน 3 ไร่ โดยการปลูกหมุนเวียนเมื่อเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ ดำเนินการปลูกข้าวโพด ด้านการปสุสัตว์ได้เลี้ยงหมู จำนวน 2 ตัว และปลาบ่อขนาดเล็กจำนวน 1 บ่อ

ความสามารถ มีความรู้ในการปศุสัตว์จากโครงการเลี้ยงแพะพระราชทานเป็นอย่างดี สามารถสังเกตุอาการของแพะ ดูแลรักษาอาการป่วยของแพะ ฉีดยาแพะ รวมถึงการทำคลอดและดูแลลูกแพะหลังการคลอดได้เป็นอย่างดี เพาะเมล็ดพันธุ์พืช เตรียมดิน เตรียมแปลงปลูกพืช และขยายพันธุ์พืชด้วยวิธีการต่างๆ ทำปุ๋ยคอกหมัก ปุ๋ยหมัก ดูแลรักษาพืชและกำจัดโรคพืชและแมลงโดยใช้สมุนไพรได้ การเก็บผลผลิต การจำหน่ายผลผลิต การเก็บเมล็ดพันธุ์เพื่อต่อยอดต่อไปได้

3. พลทหาร ชินกรณ์ ใจกว้าง ผลัดที่ 1/63

41/1 หมู่ 1 ตำบลบ้านโปร่ง อำเภองาว จังหวัดลำปาง พื้นที่ดำเนินการในการทำเกษตรเมื่อปลดไปแล้ว จำนวน 2 งาน พื้นที่เพาะปลูกในครัวเรือน ดังนี้ มะพร้าว จำนวน 20 ต้น มะนาว จำนวน 50 ต้น ข้าว จำนวน 2 ไร่ ด้านการปศุสัตว์ได้เลี้ยงไก่พื้นเมือง จำนวน 20 ตัว

ความสามารถ เพาะเมล็ดพันธุ์พืช เตรียมดิน เตรียมแปลงปลูกพืช และขยายพันธุ์พืชด้วยวิธีการต่าง ๆ ทำปุ๋ยคอกหมัก ปุ๋ยหมัก ดูแลรักษาพืชและกำจัดโรคพืชและแมลงโดยใช้สมุนไพรได้ การเก็บผลผลิต การจำหน่ายผลผลิต การเก็บเมล็ดพันธุ์เพื่อต่อยอดต่อไปได้

การขยายพันธุ์พืช/สัตว์

- การขยายพันธุ์ โครงการได้ดำเนินการ แพะพันธุ์และขยายพันธุ์พืช ได้เองโดยพืชที่เพาะและขยายพันธุ์ได้นำมาปลูกในแปลงผัก ได้ปักชำกิ่งพันธุ์ผักกับลาบ ชนิดต่าง ๆ เพื่อขยายพันธุ์ ต่อไป พืชที่เป็นอาหารแก่สัตว์ เช่น หญ้าเนเปียร์ หญ้าหวานอิสราเอล หน่อก็ได้ดำเนินการขยายโดยการปักชำ ในส่วนของกล้าพันธุ์ผักที่เหลือก็ได้สนับสนุนให้ทหารพันธุ์ดี นำไปปลูกที่บ้าน เพื่อขยายพันธุ์ต่อไป บางส่วนก็จำหน่ายให้กลับประชาชนและกำลังพลในหน่วยในราคาถูก เพื่อนำไปปลูกพื้นที่หลังบ้านพัก เพื่อเป็นการลดรายจ่ายในครัวเรือนอีกทาง

- การขยายพันธุ์สัตว์ โครงการเลี้ยงแพะพระราชทาน ได้ดำเนินการขยายพันธุ์แพะพระราชทาน จากเดิมมีอยู่ 7 ตัว ปัจจุบันแพะมีอยู่ 31 ตัว ซึ่งในอนาคตจะขยายพันธุ์เพิ่มเติมต่อไป

บทที่ 3 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

3.1 บทสรุปของโครงการ

โครงการทหารทหารพันธุ์ดี ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 32 ได้ถ่ายทอดประสบการณ์พร้อมองค์ความรู้ต่างๆ ให้แก่ทหารพันธุ์ดีเพื่อให้ทหารพันธุ์ดีที่ปลดประจำการ นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ นำกลับไปสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับ ครอบครัว และเผยแพร่ สู่ชุมชน ประชาชนที่สนใจ เพื่อเป็นการสร้างแหล่งอาหารที่ปลอดภัย

ทหารกองประจำการ : เมื่อทหารกองประจำการที่ถูกคัดเลือกให้เป็นทหารพันธุ์ดีปลดประจำการกลับไปอยู่ ณ ภูมิลำเนาตนเอง นำความรู้ที่ได้จากการอบรมและปฏิบัติจริงภายในพื้นที่โครงการ นำไปใช้ในพื้นที่ของตนเองให้เกิดผล เป็นที่ประจักษ์กับคนในชุมชน

3.1.1 การดำเนินการที่ผ่านมา

กิจกรรมการเก็บผลผลิตออกจำหน่าย

โครงการได้เก็บผลผลิตออกจำหน่าย ให้กับกำลังพลและพี่ น้องประชาชน ชุมชนรอบค่าย

จำหน่ายผลผลิต ณ รถพุ่มพวง เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนในห้วงสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019

จำหน่ายผลผลิต ห้วงงานกาชาด

ยอดผู้เยี่ยมชมโครงการ : ในด้านการเผยแพร่โครงการ ออกไปสู่ประชาชนทั่วไป ได้รับการสนับสนุนโดยผู้ว่าราชการจังหวัดลำปาง และส่วนราชการในพื้นที่ นำนักเรียนนักศึกษาและประชาชนทั่วไป เข้าศึกษาดูงาน โดยในห้วงเวลาตั้งแต่ ปี 2561 - 2562 มีผู้เข้าเยี่ยมชมโครงการจำนวน 3,000 และในปี 2563 – 2564 มีจำนวนทั้งสิ้น 2,082 คน รวมผู้เข้าชมโครงการฯ ตั้งแต่ปี 61 ถึงปัจจุบันเป็นจำนวนทั้งสิ้น 5,082 คน

ตารางคณะผู้เข้าชมโครงการฯ ในปี 2563 - 2564

ลำดับ	คณะ , หน่วยงาน	ประเภท	จำนวน	วันเข้าเยี่ยมชม	หมายเหตุ
1	ทสปช. กอรมน.	หน่วยราชการ	100	9 มกราคม 2563	กอรมน. จังหวัดลำปาง
2	โรงเรียนปงสนุก	นักเรียน/นักศึกษา	120	17 มกราคม 2563	นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่ 5
3	โรงเรียนสาธิตลออ อุทิศ	นักเรียน/นักศึกษา	50	5 กุมภาพันธ์ 2563	นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่ 5
4	ศูนย์พัฒนาสังคมผู้สูงอายุลำปาง	ประชาชน	20	8 กรกฎาคม 2563	คณะผู้สูงอายุ
5	โรงเรียนวัดน้ำโท้ง	นักเรียน/นักศึกษา	130	20 สิงหาคม 2563	นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่ 4 - 6
6	โรงเรียนป่าขาม	นักเรียน/นักศึกษา	70	7 สิงหาคม 2563	นักเรียน ชั้นอนุบาล 1 – ประถมศึกษาที่ 6
7	โรงเรียนบ้านห้วยอ้อ	นักเรียน/นักศึกษา	230	3 กันยายน 2563	นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่ 1 - 6
8	คณะผู้ว่าราชการจังหวัดลำปาง	หน่วยราชการ	50	26 กันยายน 2563	นาย ณรงศักดิ์ โอสถธนาธร
9	โรงเรียนไตรภพวิทยา	นักเรียน/นักศึกษา	60	28 ตุลาคม 2563	นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่ 2
10	ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 5	นักเรียน/นักศึกษา	160	17 พฤศจิกายน 2563	นายสิบตำรวจรุ่นที่ 11
11	โรงเรียนปงสนุก	นักเรียน/นักศึกษา	300	26 มกราคม 2564	นักเรียน ชั้นประถมศึกษา5
12	สถานีพัฒนาที่ดินลำปาง	หน่วยราชการ	250	8 - 25 กุมภาพันธ์ 2564	คณะหมอดิน
13	จก.สก.ทบ.	หน่วยราชการ	20	11 มีนาคม 2564	พลตรี ราชิต อรุณรังสี

ลำดับ	คณะ , หน่วยงาน	ประเภท	จำนวน	วันเข้าเยี่ยมชม	หมายเหตุ
14	โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา	นักเรียน/นักศึกษา	300	30 มีนาคม 2564	นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่ 1 – 6
15	โรงเรียนฮ่องห้า	นักเรียน/นักศึกษา	56	7 เมษายน 2564	นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่ 5
16	คณะผู้บริหารเซ็นทรัลลำปาง	ประชาชน	20	10 พฤษภาคม 2564	ผู้จัดการทั่วไปเซ็นทรัลลำปาง
17	คณะสงฆ์	ประชาชน	10	25 พฤษภาคม 2564	
18	คณะสงฆ์	ประชาชน	20	16 มิถุนายน 2564	
19	วิทยาลัยเทคนิคลำปาง	หน่วยราชการ	20	5 กรกฎาคม 2564	คณะอาจารย์
20	สถานีตำรวจภูธรเกาะคา	หน่วยราชการ	50	15 กรกฎาคม 2564	พันตำรวจ เอกกฤษฎา พงษ์สุวรรณ
21	โรงเรียน จปร.	นักเรียน/นักศึกษา	50	26 กันยายน 2564	นักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 5
รวมทั้งสิ้น			**2,086**		

3.1.2 การวางแผนโครงการในอนาคต

- การพัฒนากิจกรรมในโครงการให้เป็น “ศูนย์การเรียนรู้ด้านการเกษตร ระดับจังหวัด” ด้วยสภาพทางกายภาพของโครงการที่มีความเหมาะสมทั้งขนาดพื้นที่ และเวลาที่ใช้ศึกษาดูงาน เหมาะสมต่อการจัดเป็นพื้นที่ ศูนย์การเรียนรู้ อีกทั้งตั้งแต่ปี 2561 จนถึงปัจจุบัน ได้รับความสนใจจากนักเรียน/นักศึกษา องค์กรภาครัฐและเอกชน ให้ความสนใจติดต่อเข้าศึกษาดูงาน กิจกรรมภายในโครงการ

3.2 ข้อเสนอแนะ : เห็นควรนำทหารพันธุ์ดีที่ปลดประจำการไปแล้ว ซึ่งดำเนินการกิจกรรมเกิดเป็นรูปธรรมและผลสัมฤทธิ์มาขยายผลเป็นวิทยากรให้ความรู้ แก่โครงการของหน่วยต่อไป

****

บรรณานุกรม

- ดีปลากั้ง https://www.zoothailand.org/intro.php

- พริกขี้หนูหัวเรือ https://www.technologychaoban.com/bulletnewstoday/article_67669

- วิธีทำจุลินทรีย์หน่อกล้วย ที่มา : หนังสือเกษตรอินทรีย์ภาคปฏิบัติ 3 อาจารย์อธิศพัฒน์ วรรณสุทธิ์

- เอกสารอ้างอิง บุญเสริม ชีวอิสระกุล. 2547. การผลิตและผลผลิตจากแกะ. ภาควิชาสัตว์ศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่ 137 หน้าปราโมทย์ แพงค า. 2547. การผลิตแพะ-แกะ เอกสารประกอบการสอน สาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตสัตว์ สำนักวิชาเทคโนโลยีการเกษตร หมาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี นครราชสีมา 140 หน้า

ผู้เขียน

ยศ, ชื่อ – สกุล : ร้อยโท อนุรักษ์ มังคะวงศ์
ตำแหน่ง (ชกท.) : ครูหน่วยฝึก ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 32 (ชกท. 2517)
ตำแหน่ง ในโครงการฯ : นายทหารประจำโครงการทหารพันธุ์ดี
ประสบการณ์การฝึกอบรม : เข้ารับฝึกอบรมทหารพันธุ์ดี ศูนย์จักรพรรณเพ็ญศิริ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
ประสบการณ์ในโครงการฯ : กำกับดูแลโครงการ
หมายเลขโทรศัพท์ : 08 5717 8366

****

ผู้เขียน

ยศ, ชื่อ – สกุล : สิบโท สันติภาพ นาคเอี่ยม
ตำแหน่ง (ชกท.) : พลขับ ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 32 (ชกท. 640)
ตำแหน่ง ในโครงการฯ : นายสิบประจำโครงการทหารพันธุ์ดี
ประสบการณ์การฝึกอบรม : เข้ารับฝึกอบรมทหารพันธุ์ดี ภายในโครงการ
ประสบการณ์ในโครงการฯ : ปฏิบัติงาน ณ โครงการเลี้ยงแพะพระราชทาน “พันธุ์แบล็คเบงกอล” ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 32
หมายเลขโทรศัพท์ : 09 2457 7431

****

จัดทำครั้งที่ 1 วันที่ 1 มีนาคม 2566